

Joanna Duda*

Próba oceny umiędzynarodowienia działalności polskich i małopolskich MSP

1. Wprowadzenie

Istnieje bezpośredni związek między sukcesem ekonomicznym firmy a poziomem umiędzynarodowienia jej działalności. Działalność międzynarodowa przedsiębiorstwa przyczynia się do osiągania większych zysków, wzrostu poziomu konkurencyjności oraz wspiera rozwój firmy. Jednak małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce nadal koncentrują swoją działalność na rynkach lokalnych, nie wykorzystując możliwości, które daje rynek międzynarodowy i globalizacja gospodarki. Powszechnie mówi się o niskim stopniu konkurencyjności tych przedsiębiorstw na rynku międzynarodowym, co w głównej mierze spowodowane jest problemami z pozyskaniem kapitału na realizację inwestycji, w szczególności o charakterze innowacyjnym, które to inwestycje przyczyniają się do budowania trwałej, trudnej do imitacji przez konkurentów, strategii. Dlatego też w tym artykule podjęto próbę oceny działalności międzynarodowej polskich i małopolskich MSP. W tym celu przedstawiono strukturę inwestycji, źródła ich finansowania oraz działalność międzynarodową tych przedsiębiorstw, postrzeganą jako eksport i import.

2. Działalność finansowa i inwestycyjna polskiego sektora MSP na rynku międzynarodowym

Z badań przeprowadzonych przez PKPP Lewiatan w latach 2005–2008 wynika, że odsetek przedsiębiorców podejmujących działania inwestycyjne wahał się w granicach 42–49%. Udział jednostek, które poniosły wydatki inwestycyjne

* AGH Akademia Górniczo-Hutnicza, Wydział Zarządzania, Katedra Zarządzania Organizacjami, Kadrami i Prawa Gospodarczego

w drugiej połowie 2008 roku wzrósł znacznie, aż do 56%. Najczęściej inwestowały przedsiębiorstwa świadczące usługi przewozowe, hotelarskie oraz budowlane. Najrzadziej z sektorów działalności takich jak działalność produkcyjna oraz pozostałe usługi. Jednak w roku 2009 znowu mniej przedsiębiorców podjęło działania inwestycyjne (tab. 1)

Tabela 1

Działania inwestycyjne polskiego sektora MSP w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	Odsetek przedsiębiorstw (%)				
	2005	2006	2007	2008	2009
Odsetek przedsiębiorstw, które nie realizowały inwestycji	42,7	49,0	47,5	56,6	48,9
Odsetek przedsiębiorstw, które realizowały działania inwestycyjne	34,7	30,8	30,0	42,8	49,9
Rozpoczęto działania innowacyjne	22,5	20,2	22,5	–	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4]

W latach 2003–2008 największe sumy w sektorze MSP inwestowały średniej wielkości przedsiębiorstwa. W tabeli 2 pokazano udział poszczególnych grup przedsiębiorstw tego sektora w nakładach inwestycyjnych w gospodarce narodowej w latach 2003–2008.

Tabela 2

Udział sektora MSP w nakładach inwestycyjnych w Polsce w latach 2003–2008 w podziale na wielkość przedsiębiorstw

Lata	Udział w nakładach na inwestycje (%)		
	Mikroprzedsiębiorstwa	Małe przedsiębiorstwa	Średnie przedsiębiorstwa
2003	13	13,8	21,0
2004	12,6	12,9	24,3
2005	11,8	11,3	21,7
2006	12,4	11,2	24,5
2007	12,7	10	24,1
2008	12,7	12,4	21,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie [1]

W tym okresie największe sumy przedsiębiorcy wydatkowali na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących. Cel ten pochłaniał średnio 85% inwestycji w każdym roku. W 2003 roku była to kwota 32 017,5 mln zł. W kolejnych latach wydatki na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących systematycznie rosły i w 2008 roku osiągnęły kwotę 63 054,1 mln zł.

Z roku na rok zauważalny jest także wzrost środków przeznaczanych na zakup używanych środków trwałych. W 2003 roku przedsiębiorcy z sektora MSP przeznaczali na ten cel 5009,5 mln zł. W 2008 roku kwota ta wyniosła ponad dwukrotnie więcej, osiągając poziom 11 255,5 mln zł.

W latach 1999–2009 głównym źródłem finansowania inwestycji polskich MSP był kapitał własny pochodzący z zysku zatrzymanego i kapitału wniesionego przez właścicieli. Drugim źródłem finansowania był kredyt bankowy. W latach 1999–2000 większy odsetek przedsiębiorców korzystał z tego źródła, jednak z czasem banki zaczęły zaostrzać kryteria przyznawania kredytów, głównie ze względu na dużą liczbę kredytów straconych oraz duży odsetek firm funkcjonujących krócej niż jeden rok. Można również zaobserwować coraz mniejsze zainteresowanie przedsiębiorców leasingiem. Strukturę finansowania inwestycji w polskim sektorze MSP w latach 1999–2009 przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Źródła finansowania działalności polskiego sektora MSP w latach 1999–2009

Wyszczególnienie	Odsetek firm (%)						
	1999/2000	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Kapitały własne w tym zysk zatrzymany	76	86	69,1	73,1	72,6	74,1	64,8
Kredyt bankowy	38	14,2	16,6	12,7	17,4	12,8	17,7
Leasing	24	12,6	10,5	9,0	6,9	–	8,3
Fundusze UE	0	3,6	1,4	1,9	1,9	6,5	7,3
inne	0	0	2,4	3,3	1,2	2,9	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie [2], [3], [4], [5]

W analizowanym okresie można zauważyć wzrost zainteresowania przedsiębiorców środkami pochodzącymi z funduszy unijnych. Początkowo przedsiębiorcy podchodzili bardzo sceptycznie do możliwości pozyskania środków UE. Większość z nich nawet nie aplikowała o nie (ponad 95%). Jednak w roku 2009, w porównaniu z rokiem 2007, zainteresowanie tą formą współfinansowania inwestycji wzrosło bardzo istotnie – o prawie 15% (tab. 4).

Tabela 4

Odsetek małych i średnich przedsiębiorstw aplikujących o środki z funduszy unijnych w latach 2004–2009

Wyszczególnienie	Odsetek MSP aplikujących o środki z funduszy unijnych (%)				
	2004	2005	2006	2007	2009
Znaczny wzrost współfinansowania ze środków unijnych	3,6	2,7	2,1	3,0	17,9
Bez zmian	7,9	16,9	9,8	11,8	11,3
Znaczny spadek	0,2	0,6	0,0	0,5	0,9
Nie dotyczy	88,2	79,8	8,8	84,6	69,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4]

Oprócz możliwości aplikowania o środki z programów wsparcia finansowego UE, wyznacznikiem działalności międzynarodowej przedsiębiorstw jest ich działalność eksportowa. Dlatego też w tej części artykułu zostaną przedstawione dane na temat eksportu w polskim sektorze MSP. Wyniki tych badań dotyczą małych i średnich przedsiębiorstw, które zostały wyodrębnione na podstawie sprawozdania F01, czyli pomijają mikroprzedsiębiorstwa. Obowiązek sporządzania takich sprawozdań mają przedsiębiorstwa zatrudniające powyżej dziewięciu osób.

W 2009 roku liczba podmiotów małych i średnich wynosiła 50 828, z czego 17 079 stanowili eksporterzy. Ich liczba wzrosła o 6,5% w stosunku do roku 2008. W tym samym czasie liczba firm eksportujących w grupie dużych przedsiębiorstw wzrosła o 4,8%. W rezultacie udział MSP eksporterów w ogólnej liczbie przedsiębiorstw eksportujących zwiększył się z 87,5% do 88,9% (tab. 5).

Tabela 5

Eksportujące MSP na tle wszystkich eksporterów

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Liczba wszystkich badanych eksporterów	13 153	14 103	14 333	15 448	15 845	16 290	17 079
Liczba MSP eksporterów	11 519	12 387	12 583	13 785	13 785	14 249	15 178
Udział MSP eksporterów w ogólnej liczbie (%)	87,9	87,8	87,8	87,0	87,0	87,5	88,9

Źródło: [4]

W 2009 roku wartość eksportu polskich małych i średnich przedsiębiorstw wyniosła 103 mld zł, tj. o 3% więcej niż w 2008 roku. W tym samym czasie eksport dużych firm zmniejszył się o 1%. W rezultacie udział MSP zatrudniających powyżej dziewięciu osób wzrósł z 26,5% w 2008 roku do 27,3% w roku 2009. Jak wskazano w tabeli 6 w poprzednich latach była tendencja odwrotna.

Tabela 6

Udział w eksporcie polskich MSP zatrudniających powyżej dziewięciu osób

Lata	Udział MSP w eksporcie (%)	Dynamika zmian (%)
2003	32,3	–
2004	31,8	–0,5
2005	30,5	–1,3
2006	28,0	–2,5
2007	26,8	–1,2
2008	26,5	–0,3
2009	27,3	+0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie [4]

Najwięcej eksportowały przedsiębiorstwa średnie zatrudniające od 50 do 249 osób. W 2009 roku przypadło na nie 78,3% całego eksportu MSP. W latach 2008–2009 eksport firm małych zwiększał się szybciej niż średnich. W stosunku do roku poprzedniego tempo wzrostu eksportu firm małych wyniosło 8,4% w 2008 roku i 9,4% w 2009 roku. W przypadku podmiotów średnich było to odpowiednio 2,4% i 1,4%. W konsekwencji udział przedsiębiorstw małych w eksporcie całego MSP zwiększył się z 19,6% w 2007 roku do 20,5% w 2008 r. i 21,7% w 2009 roku. We wszystkich sekcjach PKD wartość eksportu przedsiębiorstw średnich przewyższa wartość eksportu przedsiębiorstw małych.

Małe i średnie przedsiębiorstwa wykazują mniejsze powiązanie z rynkami zagranicznymi niż przedsiębiorstwa duże. Firmy większe wykazują większą skłonność do eksportu, obrazują to dwa wskaźniki: udział eksporterów w ogólnej liczbie firm oraz wskaźnik udziału eksportu w przychodach ogółem eksporterów (tab. 7).

Dane dla pierwszego wskaźnika (udział eksporterów w ogólnej liczbie firm) pokazują, że udział firm prowadzących działalność eksportową zwiększa się

wraz z wielkością przedsiębiorstwa. W 2009 roku w przypadku małych przedsiębiorstw udział ten wynosił 24,4%, w przypadku przedsiębiorstw średnich – 45,8%, a w przypadku firm dużych – 62,4%. W przypadku drugiego wskaźnika, pokazującego udział eksportu w przychodach ogółem, można zauważyć następującą zależność: im większa firma, tym większy udział eksportu w przychodach ogółem. W 2009 roku w małych firmach wskaźnik ten wynosił 18,4%. W przypadku firm średnich kształtował się na poziomie 22,6%, a w przypadku firm dużych – 29% (tab. 7).

Tabela 7

Sklonność MSP do eksportu na tle innych podmiotów w 2009 roku

Wyszczególnienie	Rodzaj podmiotu gospodarczego				
	ogółem zatrudniające powyżej dziesięciu osób	małe	średnie	MSP zatrudniające 9–249 osób	duże
Liczba firm ogółem	50 828	31 269	16 512	47 781	3 047
Liczba eksporterów	17 079	7 615	7 563	15 178	1 901
Udział eksporterów w ogólnej liczbie firm (%)	33,6	24,4	45,8	31,8	62,4
Przychody ogółem eksporterów (mln zł)	1 435,7	122,51	359,81	432,32	953,38
Wartość eksportu (mln zł)	380,21	22,56	81,26	103,81	276,4
Udział eksportu firm MSP w przychodach ogółem (%)	26,5	18,4	22,6	24,0	29,0

Źródło: [5]

W 2009 roku udział eksportu w przychodach całokształtu działalności całej grupy badanych małych i średnich przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 249 osób wynosił 21,5%. Najbardziej proeksportowo były ukierunkowane firmy z sekcji transport i gospodarka magazynowa, gdzie ten wskaźnik wyniósł 38%. Również realatywnie wysoki był w przetwórstwie przemysłowym, a stosunkowo niski w handlu i budownictwie (tab. 8).

Tabela 8

Udział eksportu w przychodach ogółem MSP eksporterów w 2009 roku

Sekcje PKD	Udział poszczególnych sekcji PKD w eksporcie ogółem (%)
Handel	12,8
Budownictwo	16,2
Informacja i komunikacja	19,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	22,2
Przetwórstwo przemysłowe	31,6
Transport i gospodarka magazynowa	38

Źródło: [5]

Dominującą rolę w eksporcie MSP zajmowała sekcja przetwórstwa przemysłowego. W 2009 roku przypadało na nią 52,3% eksportu. Znaczące udziały miały również sekcje takie jak: handel oraz transport i gospodarka magazynowa (tab. 9)

Tabela 9

MSP eksporterzy według sekcji PKD w roku 2009

Sekcja PKD	Odsetek eksportujących MSP (%)
Przetwórstwo przemysłowe	52,3
Handel	28,3
Transport i gospodarka magazynowa	6,7
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	3,3
Budownictwo	3,0
Pozostałe sekcje	6,3

Źródło: [5]

W ujęciu regionalnym pod względem firm eksportujących i importujących dominowało województwo mazowieckie, gdzie funkcjonowało 2249 przedsiębiorstw MSP zajmujących się eksportem i o 368 przedsiębiorstw więcej zajmowało się importem. Na drugim miejscu uplasowało się województwo śląskie, na

siódmym małopolskie, a na ostatnim z liczbą 281 MSP eksporterów i 263 MSP importerów – województwo świętokrzyskie. Liczbę przedsiębiorstw eksportujących i importujących w poszczególnych województwach przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10

Liczba eksportujących i importujących MSP w 2008 roku w ujęciu regionalnym

Województwo	Liczba eksportujących MSP	Liczba importujących MSP	Różnica w liczbie firm zajmujących się	
			eksportem	importem
Mazowieckie	2249	2617	–	368
Śląskie	1833	1855	–	22
Wielkopolskie	1480	1541	–	61
Dolnośląskie	1167	1225	–	58
Opolskie	1167	1225	–	58
Łódzkie	1061	1031	30	–
Małopolskie	1050	1074	–	24
Pomorskie	948	892	–	44
Zachodniopomorskie	724	577	157	–
Kujawsko-pomorskie	706	706	–	–
Podkarpackie	637	502	135	–
Lubuskie	551	478	73	–
Lubelskie	482	379	103	–
Warmińsko-mazurskie	352	320	32	–
Podlaskie	337	258	–	21
Świętokrzyskie	281	263	22	–

Źródło: opracowanie własne na podstawie [5]

Jak przedstawiono w tabeli 10 w województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim, dolnośląskim, opolskim, małopolskim, pomorskim i podlaskim liczba firm importujących przewyższała liczbę firm eksportujących. W województwie kujawsko-pomorskim tyle samo firm zajmowało się importem i eksportem,

a w pozostałych województwach liczba MSP eksporterów przewyższała liczbę importerów.

Drugim wskaźnikiem obrazującym działalność na rynku międzynarodowym jest wartość sprzedaży eksportowej i zakupów z importu. W tym przypadku również na miejscu pierwszym znalazło się województwo mazowieckie, w którym sektor MSP osiągnął wartość sprzedaży 62,8 mld zł oraz wydał na zakup towarów z importu 21,1 mld zł. Na miejscu drugim było województwo śląskie już z dużo mniejszą wartością sprzedaży eksportowej (21,4 mld zł) i 17 mld zł wydanymi na zakup towarów importowanych. W tym przypadku Małopolska uplasowała się na miejscu czwartym, gdzie wartość przychodów ze sprzedaży wyniosła 9,5 mld zł, a na import wydano 6,0 mld zł. Ostatnią pozycję w tym rankingu zajęło województwo świętokrzyskie. Dokładne dane zamieszczono w tabeli 11.

Tabela 11

Wartość sprzedaży eksportowej i zakupów z importu polskich MSP w roku 2008 w ujęciu regionalnym

Województwo	Sprzedaż eksportowa w mld zł	Zakupy z importu w mld zł	Różnica między wartością ze sprzedaży eksportowej a zakupami z importu w mld zł	
			eksport	import
Mazowieckie	62,8	21,1	21,7	–
Śląskie	21,4	17,0	4,4	–
Wielkopolskie	13,9	10,8	3,1	–
Małopolskie	9,5	6,0	3,5	–
Dolnośląskie	7,1	7,2	–	0,1
Łódzkie	6,5	4,8	1,7	–
Pomorskie	5,5	7,5	–	2,0
Zachodniopomorskie	4,3	5,1	–	0,8
Kujawsko-pomorskie	3,9	4,4	–	0,5
Lubuskie	2,7	4,3	–	1,6
Podkarpackie	2,6	3,1	–	0,5
Lubelskie	2,6	2,7	–	0,1

Tabela 11 cd.

Województwo	Sprzedaż eksportowa w mld zł	Zakupy z importu w mld zł	Różnica między wartością ze sprzedaży eksportowej a zakupami z importu w mld zł	
			eksport	import
Opolskie	2,1	2,8	–	0,7
Podlaskie	1,6	1,2	0,4	–
Warmińsko-mazurskie	1,4	2,0	–	0,6
Świętokrzyskie	1,0	1,5	–	0,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie [5]

Jak przedstawiono w tabeli 11 w sześciu województwach wartość sprzedaży eksportowej przewyższała wartość zakupów z importu, a w dziesięciu sytuacja była odwrotna.

3. Międzynarodowa działalność małopolskich MSP

W 2009 roku w województwie małopolskim w systemie region było zarejestrowanych ponad 323 tysiące przedsiębiorstw, co stanowiło ponad 8% wszystkich firm zarejestrowanych w Polsce. Zgodnie z tendencją dla Polski również w Małopolsce najliczniejszą grupę stanowili mikroprzedsiębiorcy. W 2009 roku powstało prawie 36 000 nowych przedsiębiorstw w województwie małopolskim, co stanowi 9% wszystkich nowo powstałych przedsiębiorstw w kraju.

W województwie małopolskim w 2009 roku na 1000 mieszkańców przypadało 98 firm, co dało ósme miejsce w kraju. Ponadto na 1000 mieszkańców przypadało w regionie niewiele ponad jedno przedsiębiorstwo z kapitałem zagranicznym, co uplasowało Małopolskę na dziewiątej pozycji w kraju. Ósmą pozycję zajął region w kategorii nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców, natomiast w rankingu firm zlikwidowanych pierwszą pozycję w kraju. Pod względem podstawowych wskaźników obrazujących przedsiębiorczość, takich jak: miejsce firm zarejestrowanych na 1000 mieszkańców oraz liczby nowo powstałych firm, Małopolska zajmuje przeciętną pozycję w kraju. Wskaźniki te plasują ją odpowiednio na 9 i 10 pozycji [PAPR 2010].

Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw w regionie wyniosły ponad 10 mld zł, z czego na mikroprzedsiębiorstwa przypadło 1,5 mld zł, na firmy małe ok. 1 mld zł, a na firmy średnie ok. 2 mld zł. W stosunku do roku 2007 wzrósł udział nakładów mikroprzedsiębiorstw (z 13% do 15%) i przedsiębiorstw małych z 7% do 10%. Jednocześnie mniej na inwestycje wydały firmy średnie i duże (o 3% w stosunku do roku 2007) (tab. 12).

Tabela 12

Nakłady inwestycyjne małopolskich przedsiębiorstw w 2008 roku

Liczba zatrudnionych	Nakłady w tys. zł	Udział w nakładach przedsiębiorstw regionu (%)
0–9	1 539 765	15,10
10–49	1 049 457	10,29
50–249	1 960 472	19,22
pow. 250	5 646 179	55,39
Nakłady ogółem	10 197 873	100,00

Źródło: [5]

Wśród małopolskich MSP największy udział w strukturze inwestycji miały przedsiębiorstwa z sekcji: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz (24,74%), następnie handel i naprawy – ponad 20% oraz działalność finansowa i ubezpieczeniowa (18,4%). Z kolei najmniejszy udział miały sekcje: obsługa nieruchomości, informacja i komunikacja oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Wyniki zamieszczono w tabeli 13.

Tabela 13

Nakłady na inwestycje małopolskich MSP

Małopolska	Udział MSP w nakładach przedsiębiorstw branży w regionie (%)	Udział branży w nakładach MSP w regionie do udziału branży w nakładach MSP w kraju (%)
Przetwórstwo przemysłowe (C)	16,31	1,13
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz (D)	37,64	0,92

Tabela 13 cd.

Małopolska	Udział MSP w nakładach przedsiębiorstw branży w regionie (%)	Udział branży w nakładach MSP w regionie do udziału branży w nakładach MSP w kraju (%)
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami, odpadami (E)	15,63	0,72
Budownictwo (F)	83,12	0,85
Handel i naprawy (G)	44,62	1,10
Transport i gospodarka magazynowa (H)	84,33	2,58
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne (I)	40,50	1,04
Informacja i komunikacja (J)	12,60	0,16
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	64,29	1,02
Obsługa rynku nieruchomości (L)	100,00	0,49
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	38,20	0,90
Usługi administrowania i działalność wspierająca (N)	49,97	1,17
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne (O)	59,29	1,15

Źródło: [5]

W Małopolsce, podobnie jak w całym polskim sektorze MSP, dominującym źródłem finansowania inwestycji był kapitał własny, korzystało z niego prawie 74% przedsiębiorców. Drugim źródłem finansowania inwestycji był kredyt bankowy. W tym przypadku korzystało z niego najwięcej przedsiębiorstw małych, zatrudniających od 10 do 49 osób (prawie 20%), następnie średnich: ponad 16%.

Z kredytów bankowych i pożyczek korzystało niewiele ponad 13% mikroprzedsiębiorców. Niewielki odsetek małopolskich MSP pozyskało zagraniczne środki finansowe. Wyniki badań zamieszczono w tabeli 14.

Tabela 14
Źródła finansowania małopolskich MSP w 2008 roku (%)

Źródła finansowania	Liczba zatrudnionych			
	0–9	10–49	50–249	pow. 250
Środki własne	73,98	71,69	69,16	76,21
Kredyty i pożyczki krajowe	13,43	19,60	16,15	11,23
Środki zagraniczne ogółem, w tym zagraniczne kredyty	3,86 0,72	0,75 0,00	3,67 1,35	4,53 0,63
Inne źródła	3,12	4,23	5,87	1,88
Nakłady niefinansowe	3,08	0,80	2,16	3,87

Źródło: [5]

Przejawem działalności międzynarodowej przedsiębiorstw jest przede wszystkim ich działalność eksportowa i importowa. W 2009 roku w województwie było zarejestrowanych 1200 firm, które prowadziły działalność eksportową. Najwięcej przedsiębiorstw znajdowało się w grupie przedsiębiorstw mikro (536 podmioty). Z drugiej strony w małych przedsiębiorstwach udział eksportu w przychodach ogółem był najniższy i wyniósł zaledwie 5%. Należy podkreślić również, że średnia dla województwa nie była zbyt wysoka, ponieważ ogółem w przychodach firm udział sprzedaży eksportowej wyniósł 13%.

W województwie działało też 1300 firm zajmujących się importem. W tej grupie również dominowały mikroprzedsiębiorstwa (665 firm), choć wartość ich zakupów była najmniejsza w całej grupie (tab. 15).

Tabela 15
Działalność handlowa małopolskich MSP w 2009 roku

Małopolska	Liczba zatrudnionych			
	ogółem	0–9	10–49	50–249
Udział sprzedaży w przychodach ogółem w %	13	5	9	18

Tabela 15 cd.

Małopolska	Liczba zatrudnionych			
	ogółem	0–9	10–49	50–249
Liczba firm eksportowych	1 249	563	539	147
Wartość zakupów z importu w mln zł	20 996	3 431	4 959	12 606
Liczba firm importujących	1 348	665	531	152

Źródło: [5]

Firmy eksportowe dominowały w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe, handel i naprawy. Z tym że w sekcji przetwórstwo przemysłowe dominowały firmy średnie, a w sekcji handel i naprawy najwięcej eksporterów było w grupie przedsiębiorstw małych. Natomiast takie sekcje jak edukacja, pomoc zdrowotna i opieka społeczna, kultura i rozrywka oraz pozostała działalność usługowa w ogóle nie prowadziły działalności eksportowej. Dane zamieszczono w tabeli 16.

Tabela 16

Wymiana handlowa (eksport) w województwie małopolskim w 2009 roku

Małopolska	Liczba firm eksporterów			
	ogółem według sekcji PKD	10–49	50–249	> 250
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (A)	10	4	–	–
Górnictwo i wydobywanie (B)	5	1	–	–
Przetwórstwo przemysłowe (C)	623	213	317	93
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz (D)	5	0	2	3
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami, odpadami (E)	7	0	–	–
Budownictwo (F)	54	24	22	8
Handel i naprawy (G)	367	222	124	21
Transport i gospodarka magazynowa (H)	62	33	26	3
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne (I)	1	0	1	0

Tabela 16 cd.

Małopolska	Liczba firm eksporterów			
	ogółem według sekcji PKD	10–49	50–249	> 250
Informacja i komunikacja (J)	47	25	15	7
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	1	–	–	–
Obsługa rynku nieruchomości (L)	1	1	–	–
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	50	30	14	6
Usługi administrowania i działalność wspierająca (N)	14	9	5	0
Edukacja (P)	0	0	–	–
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	0	0	0	0
Kultura i rozrywka (R)	0	0	–	–
Pozostała działalność usługowa (S)	2	–	–	–
Ogółem	1 249	563	539	147

Źródło: [5]

Przejawem umiędzynarodowienia działalności jest również import. W tym przypadku wyróżniły się te same branże co przy eksporcie. Analogicznie w przetwórstwie przemysłowym importem zajmowało się najwięcej firm średnich, a w branży handel i naprawy wyróżniły się firmy małe (tab. 17).

Tabela 17

Wymiana handlowa (import) w województwie małopolskim w 2009 roku

Małopolska	Liczba firm importerów			
	ogółem według sekcji PKD	10–49	50–249	> 250
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A)	7	1	–	–
Górnictwo i wydobywanie (B)	11	4	–	–
Przetwórstwo przemysłowe (C)	583	201	291	91

Tabela 17 cd.

Małopolska	Liczba firm importerów			
	ogółem według sekcji PKD	10–49	50–249	> 250
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię i gaz (D)	8	0	5	3
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami, odpadami (E)	10	1	–	–
Budownictwo (F)	90	47	32	11
Handel i naprawy (G)	458	304	129	25
Transport i gospodarka magazynowa (H)	31	16	14	1
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne (I)	20	11	9	0
Informacja i komunikacja (J)	49	29	15	5
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa (K)	2	–	–	–
Obsługa rynku nieruchomości (L)	5	3	–	–
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (M)	48	30	13	5
Usługi administrowania i działalność wspierająca (N)	14	10	2	2
Edukacja (P)	2	2	–	–
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna (Q)	2	1	1	0
Kultura i rozrywka (R)	3	2	–	–
Pozostała działalność usługowa (S)	5	–	–	–
Ogółem	1348	665	531	152

Źródło: [5]

4. Wnioski

Jak wynika z danych zaprezentowanych w niniejszym artykule w latach 2005–2009 mniej niż połowa przedsiębiorców z polskiego sektora MSP podjęła działania inwestycyjne. Spośród tej grupy, która realizowała inwestycje, największe sumy były wydatkowane na nowe obiekty majątkowe oraz ulepszenie istniejących.

Zdaniem przedsiębiorców głównymi przyczynami niepodjęcia działań inwestycyjnych były bariery finansowe, a dokładniej problemy z pozyskaniem kapitałów z zewnętrznych źródeł finansowania oraz brak popytu na oferowane przez nich produkty i usługi. Jedną z możliwości poszerzenia rynku zbytu jest działalność na rynku międzynarodowym, która realizowana jest jako działalność eksportowa i importowa. Dlatego też w referacie oprócz danych dotyczących struktury inwestycji i źródeł ich finansowania zaprezentowano także wyniki badań, przeprowadzone przez PKPP „Lewiatan”, na temat działalności handlowej polskich i małopolskich MSP na rynku międzynarodowym. Z przedstawionych wyników badań można wywnioskować, że w roku 2009 w porównaniu do 2008 w polskim sektorze małych i średnich przedsiębiorstw wzrosła liczba firm eksportujących o ponad 6%, wzrosła również o 3% wartość eksportu. Najwięcej eksportowały firmy średnie zatrudniające od 50 do 149 osób – przypadło na nie ponad 78% całej wartości eksportu w tym sektorze.

Można też zauważyć pewną tendencję, że firmy mniejsze wykazują mniejsze powiązanie z rynkami międzynarodowymi niż przedsiębiorstwa duże. Firmy duże wykazują większą skłonność do eksportu, co obrazują przedstawione w referacie dwa wskaźniki: udział eksporterów w ogólnej liczbie firm oraz wskaźnik udziału eksportu w przychodach ogółem. Największy udział w eksporcie miały firmy z sekcji transport i gospodarka magazynowa oraz przetwórstwo przemysłowe, a najmniej z budownictwa.

Na tle całej Polski Małopolska pod względem liczby MSP eksporterów i importerów zajmuje siódme miejsce, a pod względem wartości sprzedaży eksportowej i zakupów z importu zajmuje miejsce czwarte. W roku 2009 w województwie małopolskim było zarejestrowanych 8% wszystkich małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, z czego najliczniejszą grupę stanowili mikroprzedsiębiorcy. Region zajął ósmą pozycję w kraju w kategorii nowo powstałych firm na 1000 mieszkańców, ale niestety pierwszą w rankingu firm zlikwidowanych. Analiza podstawowych wskaźników obrazujących przedsiębiorczość daje Małopolsce przeciętną pozycję w kraju.

W Małopolsce podobnie jak w pozostałej części kraju podstawowym źródłem finansowania inwestycji był kapitał własny w niewielkim stopniu wspierany kredytem bankowym, co wskazuje również na problemy z pozyskaniem kapitałów obcych na prowadzenie działalności inwestycyjnej.

Analizując dane dotyczące wymiany handlowej we wszystkich województwach, można zauważyć, że liczba eksporterów i importerów jest zbliżona, ale wartość importu znacznie przekracza wartość eksportu. Małopolskę można zaliczyć do województw, w których wartość importu przewyższa eksport. Można też powiedzieć, że wartość wymiany handlowej była zależna od liczby firm, które taką wymianę prowadzą. Wyróżniają się tutaj województwa: mazowieckie, śląskie

i wielkopolskie. Charakteryzują się one zarówno dużą liczbą firm eksportujących i importujących przewyższającą średni poziom dla kraju, odpowiednio: 891 eksporterów oraz 880 importerów na województwo, jak i wysokimi wartościami handlu zagranicznego (również znacznie powyżej średniej krajowej: w przypadku eksportu 6,34 mld zł, a w przypadku importu 9,31 mld zł).

Literatura

- [1] *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2004, 2005, 2006, 2007, 2008 roku*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2006, 2007, 2008, 2009, 2010.
- [2] Monitoring sektora MSP, PKPP Lewiatan, Warszawa 2004
- [3] Monitoring kondycji sektora MSP, PKPP Lewiatan, Warszawa 2006
- [4] Monitoring sektora MSP, PKPP Lewiatan, Warszawa, 2009
- [5] *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2010
- [6] www.parp.gov.pl, data dostępu 30.06.2011